

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

1750

Caput V. Num juxta Augustinianam Theologiam Dei natura oculis cerni
possit corporeis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83620](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83620)

vidit unquam, quia eam, quæ in Deo habitat, plenitudinem divinitatis nemo conspexit, nemo mente aut oculis comprehendit. Quo sensu Theodoretus & Chrysostomi verba paullo ante ad dogma Catholicum revocavimus. Postremo plura de præsentis vitæ statu, præsertim vero juxta nativam mentis capacitatem possunt exponi; de qua priori capite disputavimus. Hanc triplicem rationem ac viam ostendit lib. vi. Bibl. S. Sixtus Senensis: is eam acceperat à D. Thoma 1. P. q. xii. art. 1. ad 1., qui præsertim secundum interpretandi modum am-

plectitur: & Angelicus Doctor ex Augustino laudata Epistola 112. modo 114. ad Paulinam. In qua Epistola S. P. priorem viam aperit cap. 5. dicens: *Corporalibus oculis non queritur, nec circumscibitur visu.* Secundam cap. 6. ubi ait: *Plenitudinem divinitatis nemo comprehendit.* Tertiã ac ultimam cap. 14. scribens Deum *invisibilem esse naturam videri autem, cum vult, sicut vult.* Tanto Magistro non erit perficiale Ambrosii, Eucherii, Anastasii, Theophilacti, Euthymii, aliorumque sensa deprehendere.

CAPUT V.

Num juxta Augustinianam Theologiam Dei natura oculis cerni possit corporeis.

SUMMARIUM.

1. Quidam senserit in hoc puncto Petavius?
2. 3. Præmittuntur scitu necessaria.
4. 5. 6. 7. 8. S. Augustinus assertivè docuit, Deum esse invisibilem oculis corporeis, omniãque suppeditavit argumenta, quæ in hac quæstione Theologi proferunt.
9. 10. 11. 12. An post Resurrectionem Beatorum corpora futura sint spiritualia, & oculi alterius ab istis naturæ, est alia quæstio, & hanc S. Pater prudentissime non definit.
13. 14. 15. S. Augustinus accuratè demonstrat, se dictam sententiam non probare.
16. 17. 18. 19. 20. 21. Enodantur objectiones.

Quid senserit Petavius.

CORPORALIBUS oculis Deum esse invisibilem universa fatetur Theologorum caterva, ita ut mirentur aliqui eximium Ecclesiæ Doctorem Augustinum in retam manifesta ac patente dubium ancipitemque exitisse. Imo vir clarissimus & in assidua veterum lectione versatus non solum Sanctum Patrem dubium natum scribit; verum etiam aliquando oppositum opinantis partes agere, & ne tolerabilem quidem opinionem explicare. Petavii lib. vii. Theolog. Dogmatum cap. 11. num. 3. istud judicium est. At habet Augustinus in Sacrarum disciplinarum palæstris innumeros ac strenuissimos Defensores; qui tenent perspicacissimæ mentis Patrem nullibi asseveranter contrariam vulgari opinioni tradidisse sententiam. Ego vero omnium minimus non solum Augustini ingenuam probo doctrinam; sed fidenter quoque pronuncio, præstantissimum Ecclesiæ Doctorem & firmissime Deum carnis oculo invisibilem tradidisse, & circa hanc veritatem nunquam penitus dubitasse. Atque id lubentius affirmo, quod præter Augustiniani instituti Scriptores certum istud ratumque habeant Thomassinus lib. vi. cap. xv. Juenin dissert. iv. art. 3. Cardinalis Gotti Tract. de Vis. Dei Quæst. 1. Dub. v. Tournely Q. x. art. 1. Habert cap. xiv.

Paragraph. iv. Boucat Tom. 2. dissert. 1. art. vii. aliique quamplurimi.

Ut vero juxta Augustini principia quæstio solvatur, & simul ejus auctoritas vindicetur, recolendum est, quod monui cap. 2. prop. 1., in hoc sitam esse oculi naturam, ut ad ejus visionem requiratur, quod anima sese convertat ad contemplandam rem objectam non immediate in se, vel in idea congenita, sed in imagine, quam radii à singulis objectorum punctis prodeuntes, & in tunicas & humores inflexi mirabili naturæ magisterio pingunt in retina. Quapropter visio suapte natura exigit, ut per eam exteriora cernantur objecta, eaque partibus singulis, tanquam pennicillis, in oculi fundo exaratis, non in se inspiciantur: quod si fieret, non sensus perageretur, sed intellectio. Eadem enim anima & sentit & intelligit: sentit ac videt ministerio oculorum, dum per radiorum impulsus fertur in simulacra vi exteriori depicta: intelligit, dum ad internas ac per se notas ideas convertitur.

Notandum præterea ætate Augustini fuisse nonnullos etiam Episcopali prædicatione dignitate, qui asserbant in altera vita futurum fore, ut Deus corporalibus oculis videatur, quam opinionem S. P. Epistola 92. alias 6. refellit, veramque

2. Notandum.

3. Notandum.

ramque dementiam appellat. Sed cum quidam Episcopus Augustiniana Epistola illatam sententiæ suæ notam conquere-
tur, & assereret post generalem corpo-
rum resurrectionem carnales oculos eva-
suros spirituales & alterius naturæ, &
consequenter ad videndam in se divini-
tatem idoneos; Augustinus singularis
modestiae exemplo & pacis servandæ
laudabili studio dedit ad Fortunatianum
Epistolam 148. olim 111. in qua veniam
enixe precatur, si quid in præcedenti
acerbius à se scriptum fuerit; repetens
tamen recta fide tenendum esse quod
Deus, cum sit incorporeus, est omnino
oculis carnalibus invisibilis. An vero
post resurrectionem corpora alterius fu-
tura sint conditionis ac naturæ, ut effi-
cientur spiritualia, propter commotum
Episcopum definire non existimat opor-
tunum: sed tamen argumenta pro-
fert invicta, quibus hæc postrema opi-
natio impugnatur, quam merito dicit
tolerabiliorem priori, id est arbitran-
tium quod Deus videri possit oculis hu-
jus corporis: quia, inquit, *conatus men-
tis utcumque ferendus est volentis corpus
convertere in spiritum; non in corpus
Deum.* Pollicetur autem se de hoc
corpore spirituali alibi disputaturum:
quod præstat Epist. 147. alias 112. &
lib. xxii. de civit. Dei cap. 29. ita ta-
men, ut ubique propendeat in senten-
tiam negantem corpus illud spirituale,
de quo unicuique liberum relinquit opi-
nandi, quidquid sibi videbitur magis ac-
cedere ad veritatem.

Distinguenda est igitur duplex quæ-
stio; una, in qua Augustinus constan-
tissime perstitit, & negantem sententiam
propugnavit, possitne divinitas cerni
corporeis oculis: alteram, quam pru-
dentissime indefinitam reliquit, sed pro-
priam nihilominus aperuit mentem,
num corpora resurgentium erunt spiri-
tualia. Quibus prænotatis ostendam 1.
Augustinum firmissime tradidisse, quod
Deus nulla ratione videri potest oculo
corporali: deinde quod prudenter de-
finire noluit quæstionem de spirituali
corpore resurgentium: ulterius quod
hæc nullo modo spectat ad præsentem
disputationem; & denique, licet istam
arbitrio reliquerit opinantium, se tamen
stare pro contraria sententia satis mani-
festasse, atque spiritualia resurgentium
corpora negavisse.

4. PROPOSITIO I. Augustinus affirma-
Propositio I. vit Deum invisibilem esse corporeis ocu-
lis, non dubitanter, sed assertive.

Hanc propositionem probō apertissi-
mis ejusdem Augustini testimoniis. Nam

lib. 1. de Trinit. cap. 6. ait: *Videri au-
tem Trinitas humano visu nullo modo
potest.* Et lib. viii. cap. 4. *Non enim
est corpus, ut carnis oculis inquiratur.*
Lib. de serm. Dom. in monte cap. 2. *Quam ergo stulti sunt illi, qui Deum
istis exterioribus oculis quærunt, cum
corde videatur.* Et Epist. ad Italicam 6.,
nunc 92. *Deus est lux mentium purga-
tarum, non istorum corporis oculorum.*
*Erit ergo tunc mens idonea, quæ il-
lam lucem videat, quod nunc nondum
est.* Hoc autem oculus videre corporis
neque nunc potest, neque tunc poterit.
Et prope finem ejusdem Epistolæ: *Mul-
ta profervi possunt ad istam dementiam
refutandam. Ad hoc enim fide corda no-
stra mundantur, quia nobis fidei merces
visio Dei promittitur. Quæ si per cor-
poris oculos erit, frustra ad eam perci-
piendam Sanctorum animus exercetur,*
Hanc vero sententiam tanta constantia
tenuit Augustinus, ut male eam qui-
busdam audientibus, Epistola cxlviii.
ad Fortunatianum Siccensem Episcopum
ita scripserit: *Sicut præsens rogavi, &
nunc commoneo, ut fratrem nostrum,
de quo collocuti sumus, videre & rogare
digneris, ut ignoret mibi si quid du-
rums & asperius in se dictum accepit in
ea Epistola, quam memodo scripsisse non
pœnitet, quia dixi istius corporis oculos
nec videre Deum, nec esse visuros. Cau-
sam quippe adjunxi cur hoc dixerim, ne
scilicet Deus ipse corporeus esse credatur,
& in loci spatia intervalloque visibilis.*
*Nihil enim videre aliter istius Corporis
oculus potest. Et ne illud quod dictum
est, facie ad faciem, sic accipiatur, tan-
quam membrum corporis terminatus sit
Deus. Ideo me ergo dixisse illud non
pœnitet, ne de ipso Deo tam impie sen-
tiamus, ut eum non ubique totum, sed
per localia spatia divisibilem existime-
mus. Talia quippe bis oculis novimus.*
Non video quid his manifestius possit
proferri.

5. PROPOSITIO II. Augustinus ne-
dum tradidit oculis carnis non posse
conspici Deum, sed ipse omnia suppe-
ditavit argumenta, quæ proferunt in
hac quæstione Theologi, & alia longe
clariora his, quibus utuntur vulgares
Scholastici.

6. Theologi probant oculum corporeum
non posse ad visionem attolli divinitatis
triplici genere argumentorum, Scriptu-
ris, Patribus, ac ratione. Scripturis,
quia locis citatis cap. 1. Prop. 1. Deus
dicitur invisibilis, & cum non sit invi-
sibilis mente, consequitur quod sit in-
visibilis carnali oculo. Patribus, quo-
niam

Probatur
Augustinum
assertive af-
firmasse in-
ipsum esse in-
visibilem cor-
poris.

Propositio 2.

6.

Probatur
Augustinum
suppeditasse
omnia
Theologo-
rum argu-
menta.

niam id asserunt Ambrosius, Hieronymus, & alii. Ratione, quia spiritualia non sunt objectum potentiae corporae: Atqui haec omnia differuntissime tradidit Augustinus: Ergo Augustinus ipse argumenta omnia suppeditavit, quibus probant Theologi Deum cerni non posse oculis corporalibus. Prob. mi. Augustinus Epistola xcii. ad Italicam n. 3. exponens textum Apostoli i. ad Tim. 6. *Luceam habitat inaccessibleem, &c.* Per hoc, inquit, videri ab homine non potest, per quod videt homo corpore corpora. Nam si mentibus piorum esset inaccessibleis, non diceretur Ps. 33. *Accedite ad eum, & illuminamini: & si mentibus piorum esset invisibilis; non diceretur: Videbimus eum sicuti est.* Alia scripturarum loca eodem modo S. P. exponit Epist. 147. alias 112. cap. 9. & 148. olim 111. cap. 3. Priorem ergo argumentationem ex Scripturis petitam idem Augustinus Scholasticis prae monstravit. Alteram ex Patribus quis Augustino tradidit luculentius? Eadem Epistola cxlvii. cap. 6. recitat plura ex Comment. Ambrosii in Lucam lib. 1. cap. 3. Inter quae haec habentur: *Nec in loco Deus videtur, sed mundo corde; nec corporalibus oculis quaeritur, nec circumferibitur visu, nec tactu tenetur, nec auditur affatu, nec sentitur incessu.* Alia profert cap. xi. alia cap. xiv. alia cap. xxiii. n. 7. Sanctus autem Hieronymus ait: (haec Augustinus) *Videre Deum sicuti est in natura sua, oculus hominis non potest: & n. 9. Alio loco evidentius dicit, non solum Patris divinitatem, sed nec Filii quidem & Spiritus Sancti, quae una in Trinitate natura est, posse oculos carnis aspicere, sed oculos mentis.* Igitur Augustinus nec argumenta praetermisit, quae à Patrum auctoritate petuntur. Rationem autem, qua utuntur Theologi, affert magnus Augustinus Epist. ad Italicam n. 3. scribens: *Omne quippe quod oculis corporis conspici potest, in loco aliquo sit necesse est, nec ubique sit totum, sed minore sui parte minorem locum occupet, & maiore maiorem. Non ita est Deus invisibilis & incorruptibilis.* Vide & Epist. 148. n. 1. Qualibet ergo Scholasticorum argumenta, quibus probatur divinam substantiam invisibilem esse corporeis oculis, S. P. Augustinus praevit, protulit, illustravit.

7.
Probatur à
natura oculi.

Præter ea, quae Scholasticis sunt communia, quaedam ille producit clarissima & apertissima. Primum est à natura oculi, quae, ut praenotavi, est potentia attingens objecta externa in imagine radiorum adminiculo picta, non perci-

piens in se, immediate res intime praesentes, nam hoc munus est intellectus. At Augustinus apposite hoc utitur ratiocinio Epist. 148. num. 2. ubi ait: *Istius namque corporis oculos dixi non visuros Deum. hoc intuens quod istius corporis oculi omnino non possunt cernere nisi corpora, quae ab eis aliquo loci intervallo separata sunt: nam si nullum interval- lum sit, nec ipsa corpora per eos videmus.* Quibus similia habet S. Fulgentius ad Inquisit. 3. Ferrandi. Ex quo sequitur Deum videri non posse oculo corporis, quoniam intime praesens est menti.

Deinde utitur S. Pater exemplis aptissimis. Quorum primum est depromptum ab aliis sensibus: de quibus scribit in Epist. ad Italicam n. 5. *Cur solis oculis corporeis hoc donum attributum esse contendunt, non autem ceteris sensibus? Sonus ergo erit Deus, ut possit etiam auribus percipi? Et halitus erit, ut sentiri possit olfactu? Et liquor aliquis erit, ut possit bibi? Et moles erit, ut possit & tangi?* Aliud exemplum petit ex charitate, de qua Epist. 147. n. 44. ait: *Eccē etiam charitas quantulacumque in nostra voluntate consistit, nobisque conspicua est, nec in loco videtur, nec corporalibus oculis quaeritur, nec circumferibitur visu, nec tactu tenetur, nec auditur affatu, nec sentitur incessu; quanto magis Deus ipse, cuius hoc pignus in nobis est?* Tertium exemplum ingeniosissime affert ex hac eadem disputatione; petit enim cap. 16. illius Epistolae à Paulina, utrum ea, quae vera esse discernit ex iam propositis ac disputatis, videantur mente, vel corpore. Et postquam ostendit videri intellectu, non sensu: *Iis ergo, quae vides (inquit) diligenter fidenterque perspectis atque distinctis, attende, quae credis in hoc ipso sermone, &c.* Quorum argumentorum haec vis est: Si posset corporalibus oculis divinitas in se videri, posset & tangi, & bibi, & olfactu, halituque sentiri: posset videri charitas, veritas, & mentis perceptio, quae solo animo discernitur. Atqui nullus affirmat posse Deum ut in se est, manibus, auribus, naribusque sentiri, vel sub carnalium oculorum aspectu cadere virtutes, animique passiones. Ergo nullus pariter debet asserere, quod oculis carnalibus possit divinitas videri immediate in se ipsa.

PROPOSITIO III. Utrum post Resurrectionem Beatorum corpora futura sint spiritualia, & oculi alterius ab istis naturae, est alia quaestio à praecedenti:

8.
Probatur
exemplis.

&

& hanc S. Pater prudentissime non defini-
vit.

Probatur Au-
gustinum
hanc propo-
sitionem pru-
dentissime
non definisse.

Evidenter hanc propositionem demon-
strat S. Pater Epist. CXLVII. num. 49.
scribens. *Sunt autem alii Deum quidem
ipsum corpus non esse minime dubitan-
tium; sed ideo eos, qui ad vitam ater-
nam resurgent etiam per corpus Deum vi-
suros putant, quoniam talem sperant spi-
ritualis corporis qualitatem, ut etiam ipsa
quæ caro fuerat, spiritus fiat. Quod
si ita est, quantum distat a superiori opi-
nione, & quam sit tolerabilius, etiam si
verum non sit, puto facillime iudicari.
Primum, quia multum interest, utrum
de Creatore, an de creatura aliter ali-
quid sentiat, quam veritas habet. De-
inde, quia conatus mentis: utcumque
ferendus est, volentis corpus convertere,
in spiritum, non in corpus Deum. Pos-
sremo quia id quod ego in Epistola mea
dixi de istis nostræ carnis oculis, quia ne-
que nunc possunt, neque tunc poterunt
Deum videre, etiam sic verum est: non
enim dictum est nisi de oculis corporalibus,
quod tunc non erunt, si corpus ipsum
spiritus erit; ac per hoc corporei oculi
nunquam Deum videbunt, quia cum vi-
debitur, spiritus eum, non corpus videbit.*

10.
Probatur
ratione.

Ratione quoque probatur. Affirma-
re quod Dei natura cerni possit corpo-
ralibus oculis, quum isti, ut constat ex
dictis, non possint cernere nisi corpora,
est impie sentire de Deo, illumque per
localia spatia facere divisibilem; quæ
est hæresis Anthropomorphitarum & Au-
dianorum: credere autem quod corpus
ex animali resurgat spirituale, ut vide-
re possit substantiam incorporealem, nul-
lisque membrorum lineamentis ac fini-
bus terminatam, non est aliquid impium
de Deo sentire, neque illum intervallis
locorum circumscribere. Ergo qui af-
firmat in generali resurrectione corpo-
reos oculos spiritualis futuros esse: na-
turæ, non affirmat oculos posse, dum
carnales sunt, & corporei, divinam
in se videre naturam: & consequen-
ter hæc quæstio longe diversa est à
priori.

11.
Probatur Au-
gustinum
prudenter
episse, dum
quæstionem
hanc reliquit
in suspensio.

Quod vero S. P. prudenter se gesserit,
dum quæstionem hanc in suspensio reli-
quit, probatur. Quæstio utrum Deus
videri possit oculis carnis duplici sensu
agitabatur, ut constat ex eadem Epist.
cap. XXI. Aliqui præsumebant Deum ef-
se corporeum, & consequenter posse
videri corpore: & aliqui fatebantur De-
um esse incorporeum, posse tamen vi-
deri oculo corporis, si corpus vertatur
in spiritum. Prima sententia est hære-
sis Anthropomorphitarum: altera est
quæstio pure philosophica: illa falsa est,

R. P. Berti Theol. Tom. I.

& sacris literis & rationi adversatur;
hæc, licet sit falsa, difficile exemplis &
Scripturarum auctoritate potest convelli.
Ut prior sententia refutetur, satis
est si demonstretur Deum non posse vi-
deri oculo corporali: ut impugnetur al-
tera, necesse est ut demonstretur corpus
animale non esse in spiritus naturam
transiturum. Jam vero ita argumen-
tor. Prudenter se gerit quisquis hære-
ticam impugnat sententiam illam
undeque exagitat, & philosophicas
quæstiones aut prætermittit, aut ad il-
lam hæresim evertendam detorquet:
Augustinus, dum probat carnales oculo-
s non posse Deum cernere, impugnat
hæresim Anthropomorphitarum opinan-
tium Deum esse corporeum; & contra
hanc hæresim detorquet philosophicam
quæstionem, quia si necesse est ut oculi
spirituales evadant ad hoc ut possint
videre Deum, jam Deus non est corpo-
reus; & ex alia parte quæstionem hanc
philosophicam non definit; Ergo Au-
gustinus prudenter se gessit.

12.
Dices.

Si dixeris, Cur ergo Augustinus quæ-
stionem de Corpore spirituali pertractat
citata Epistola CXLVII. eamque repetit
lib. XXI. de Civit. Dei cap. 29. ubi-
que nutans, & anceps? Responsio est
in promptu. Dixi, contra Augustini
librum de videndo Deo, sive Epistolam
CXLVII. vel alterum XCII. ad Italicam
mississe Episcopum quemdam Audia-
num, de quo scribit Fortunatianus alter-
am exemplari plenam humilitate. Ne
Audianus Episcopus perflisteret asseren-
do Deum esse corporeum, propterea
quod videri debet in cælo, respondet
argumentis jam recitatis, quod videri
quidem debet, sed mundo corde, ac
mente, non oculo. Ne insurgeret Au-
dianus, esse opinionem multorum, quod
Deus videri quoque debeat oculo cor-
poris; ne alio disputationem avertat,
statim Augustinus reponit, ne in ho-
rum quidem sententia consequi Deum
esse corporeum, quoniam hi talem spe-
rant spiritualis corporis qualitatem, ut
etiam ipsa, quæ caro fuerat, spiritus
fiat; & per hoc spiritus Deum videbit,
non corpus. An non undeque pre-
mit Anthropomorphitam, & propria sen-
tentia, & etiam aliena, quæ illi
opponebatur? Placide ad hanc reverti-
tur citato lib. de Civit. Dei: disputat
de corpore spirituali; nec ibi quæstio-
nem definit. Id fateor: non ei occur-
runt certa exempla, aut divinarum te-
stimoniorum scripturarum: at negat tamen
oculos elevari posse ad visionem Dei,
nisi in naturam transeant spiritualem,
semper in quæstione dogmatica sibi con-
stans

Solutio.

T

13. stans, & adhuc hæsitans de Philo-
 Propositio 4. phica.

PROPOSITIO IV. Tametsi Augu-
 stinus noluit definire quæstionem de
 Corpore spirituali, quam aliqui Catho-
 lici eo tempore propugnabant, demon-
 strat tamen accurate se hanc nequaquam
 probare.

Probatur 1.
 Augustinum
 demonstra-
 re quod non
 probaverit
 hanc senten-
 tiam.

Attende, quaeso, Augustini mentem,
 maximamque prudentiam. Primo Epi-
 stola 147. alias 112. hanc de corpore
 spirituali sententiam appellat tollerabili-
 rem hæresi Audianorum, sed tamen fal-
 sam. *Quantum distet, inquit, à supe-
 riori opinione, & quam hoc sit tolera-
 bilius, etiamsi verum non sit, puto fa-
 cillime judicari.* Deinde cap. xxii.
 ait videri sibi, quod hæc de spirituali
 corpore opinio, aut tollat naturam cor-
 poris, aut conduplicet essentiam spiri-
 tus: *Eo modo quippe, aut conduplica-
 bitur substantia spiritus, si & corpus
 spiritus erit; aut si unus erit spiritus ho-
 minis, ita ut commutato, & converso in
 spiritum corpore, neque geminatione,
 neque incremento conduplicetur: nec om-
 nino ullius accessu quantitatis augeatur;
 metuendum est ne nihil aliud dici videat-
 ur, quam corpora non illa mutatione
 immortalia mansura, sed nulla potius fu-
 tura, & omnino peritura.*

14.
 Probatur 2.

In lib. autem de Civit. Dei ubi di-
 sputationem reassumit: *Aut ergo per
 illos oculos, inquit, sic videbitur Deus,
 ut aliquid habeant in tanta excellentia
 menti simile, quod & incorporea natu-
 ra cernatur, quod ullis exemplis, sive
 scripturarum testimoniis divinarum vel
 difficile, vel impossibile est ostendere: Aut,
 quod est ad intelligendum facilius, ita
 Deus nobis erit notus atque conspicuus,
 ut videatur spiritu à singulis nobis, in
 singulis nobis, videatur ab altero in al-
 tero, videatur in seipso, videatur in cæ-
 lo novo, & in terra nova, atque in omni
 quæ tunc fuerit creatura; videatur &
 per corpora in omni corpore, quocumque
 fuerint spiritualis corporis oculi acie per-
 veniente directi, idest in effectibus, in
 quibus causa cognoscitur, quemadmo-
 dum in motibus corporis videtur anima,
 ut ait S. Thomas q. xii. art. iiii. ad 2.
 imo idem Augustinus eo loco dicens:
*Aliorum quisque vitas, cum sint indivi-
 sibilis, per corpus videt, &c.* Vide Au-
 gustinum suipius Interpretem disertis-
 simum.*

15.
 Probatur 3.

Accedit quod Augustinus Scripturæ
 loca, quæ Dei visionem promittunt,
 non de corporeis oculis accipit, sed de
 oculis mentis & cordis non solum Epi-
 stola 147. num. 37. & 39. & Ep. 148.

num. 17. verum etiam lib. laudato de
 civit. Dei xxii. cap. 29. & alibi. Ex
 quibus ita argumentor. Augustinus re-
 vera in eam sententiam non propendet,
 quam vocat tolerabilem sed falsam,
 quam putat tollere naturam corporis,
 quam ad intelligendum difficiliorem
 existimat, & qua nunquam asseveranter
 utitur in exponendis Scripturis: Talis
 est sententia de corpore spirituali: Ergo
 non propendet in eam Augustinus. Qua-
 re autem in eam alternat fluctuatque?
 Recte quidem, ac sapienter. Primo
 quia hæc erat plurium etiam Catholi-
 corum opinio. Secundo quia librata
 infinita Dei omnipotentia non debemus
 credere impossibilia quæcunque nobis
 ardua videntur. Tercio quia docere
 nos voluit regulam de aliorum senten-
 tia judicandi. A qua regula num lon-
 ge abeat Vasquesius, qui disp. 40. cap.
 1. asserit Augustinum docuisse Deum
 oculo corporeo non solum posse, sed
 etiam nunc à beatis videri, nec non Pe-
 tavius qui lib. vii. cap. 2. scribit S. Pa-
 trem dubium natæ, & minus, quam
 dudum fecerat, probabilem, imo ne
 tolerabilem quidem opinionem expone-
 re, poterit quisque ex dictis facile com-
 prehendere.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Quamvis ex supradictis argumenta om-
 nia evanescant, quæ probant aut pos-
 se oculis corporalibus videri Deum, aut
 Augustinum dubium in hac quæstione
 alternasse: in gratiam tamen Tironum
 omnia breviter perstringemus &c. pri-
 mum sit: Non semel Deus apparuit A-
 braham, Jacob, Moyse; ejusque visio-
 nem possibilem ostendit Job, dum ait
 xix. 26. *In carne mea videbo Deum meum.*
 Ergo carnali oculo divinitas cerni po-
 test.

16.
 Obsectio 1.

Resp. nego consequ. Etenim vel Deus,
 vel Angelus in assumptis corporibus non
 semel Patriarchis apparuit, aliquibus et-
 iam singulari privilegio quam familia-
 rissime, & absque internuncio, atque
 manifesta, non imaginaria revelatione,
 locutus est: quod juxta hebraicam phra-
 sim est colloqui *facie ad faciem*. Num
 vero quidam divinam quoque naturam
 viderint oculo mentis ac spiritu, dispu-
 tabitur infra. Ad testimonium Job ob-
 servat S. Pater xxii. de Civit. Dei cap.
 29. apposite scriptum esse: *in carne
 mea, non, per carnem:* quippe resum-
 ptis corporibus singuli, etiam qui mo-
 do purgantur, quorum typum Job ge-
 rebat, mente frui debent Dei conspe-
 ctu. Potest & exponi de Deo incarnato,
 & humanitate Christi, *qui reformabit*
 cor-

Solutio

corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ, ut inquit Apost. ad Philip. 3. & idem Augustinus respondet. Commendatur & ibi fides Resurrectionis, in qua idem numero homo ex eadem carne conflatus reviviscet, ideoque de Christo venturo ad iudicium potest exponi: & propterea ait: *Rursus circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum meum: quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspiciunt, & non alius.* Id est, suscitabor in hoc eodem corpore, hinc oculis in novissimo die conspiciam Judicem universorum; non alius, non commutatus in aliam carnem, ego ipso resurgam, & hac ipsa carne circumdatus ante Christi tribunal comparebo.

17. *Obiectio 2.* Arguitur 2. Videntur exteriora obiecta ab oculo, dum illum movent localiter & excitant nervum opticum: Deus movere potest localiter oculum, ejusque nervum opticum excitare: Ergo ab oculo cerni potest.

Solutio. Resp. dist. maj. dum excitant, & radiorum pressione pingunt exterioris corporis in retina imaginem, concedo: dum movent absque impressione istiusmodi imaginis, nego. Eodem pacto dist. min. Deus potest localiter oculum movere, non efficiendo aliquam imaginem sui, concedo: efficiendo & imprimendo speciem & imaginem, nego. Ergo si localiter fibras oculi moveat; ea excitatione percipiet quidem animus esse aliquam moventem causam, at hanc minime sensibilibiter cernet. Quippe eo versis, ubi radiorum flexione pinguntur rerum imagines, nullam illic, nisi referentem corpora colorata potest inspicere. Vide cap. 2. prop. 1. ad 2.

18. *Obiectio 3.* Opp. 3. Potest intellectus creatus cernere obiectum increatum: Igitur potest corporalis sensus intueri spiritualia.

Solutio. Resp. nego consequentiam; etenim natura intellectus in eo sita est, quod contemplari possit intelligibile. Intelligibile est quicquid uniri potest menti, eamque illuminare. Deus, tamen infinitus atque increatus uniri potest humanæ menti, imo ab ea seungi non potest, illam vero valet præsentia sua illuminare, est enim lux vera, & veritas immutabilis. Igitur Deus à creatura cognosci potest. *Deo junctum est,* (ait August. quæst. LIV.) *quod intelligit Deum. Intelligit autem rationalis anima Deum, &c.* E contra natura sensus posita est in hoc, quod possit anima per illum sentire externa obiecta corporea; quæ cum non sint per se unita menti, *R. P. Berti Theol. Tom. I.*

sed aliquo separata intervallo, exhibentur in imagine ac specie, ad quam anima corpori colligata se convertens advertit in corporis affectione, quod non poterat lumine percipere interiori. Atqui Deus non potest aliquo intervallo recedere ab anima, nec membrorum lineamentis finiri. Ergo Deus nequit conspici carnali ac sensitiva potentia: *Istius autem corporis oculi omnino non possunt cernere nisi corpora, quæ ab eis aliquo loci intervallo separata sunt,* inquit Epist. 148. S. Pater. Vide prop. 2. & cap. 2. prop. 1. loc. cit.

Quarto loco obijcit: Baptismatis 19. *Obiectio 4.* aqua gratiam causat, quæ est qualitas supernaturalis, & ignis corporeus spiritus torquet reproborum. Quare ergo elevari non potest oculus ad videndam Divinam, corporisque expectem substantiam? Sed hæc nullius sunt momenti; neque enim aqua vel ignis hæc physica efficientia producant; sed aqua est gratiæ causa moralis, ac spiritus infernali torquentur igne per alligationem & apprehensionem: quæ omnia alibi explanabuntur. Quamquam & illud reponi posset, oculum esse visionis vitalem ac principem causam, quæ sua virtute, ac vitali motu operatur: aquam autem baptismatis, & ignem inferni causas esse duntaxat instrumentales, quæ non propria agunt virtute, sed illius, cujus instrumenta sunt, nempe Divinæ omnipotentis ac justitiæ.

Ultimo sic arguitur. D. Augustinus 20. *Obiectio 5.* lib. XXI. de civitate Dei cap. 29. ait: *Longe alterius erunt potentia (oculi) si tima. per eos videbitur incorporea natura.* Et infra, *Vis itaque præpollentior oculorum erit illorum, non ut acrius videant, sed ut videant & incorporalia:* Sentit ergo Augustinus quod incorporea natura reapse cerni debeat oculis carnis.

Solutio. Resp. dist. consequens. Id censet Augustinus absolute, & si oculi corporales permaneant, nego: vide Prop. 1. & 2. Id sentit hypothetice, & si in resurrectione corpus evadat spirituale, subdistinguo, & hanc hypotheseam quam aliqui vivente Augustino admittebant, & ad quæstionem istam nullatenus attinet, S. Pater explicat duntaxat, & in suspensio relinquit, ut ostendi Prop. III. concedo: Et hanc hypotheseam asseveranter, definite, & ex propria mente ipse comprobat, nego. Constat enim S. Patrem quæstionem proponere, explicare, & sententiam de Corpore spirituali judicare difficiliorem, ut demonstravi proposit. IV.

Neque ullius est momenti, quod adversarii opponunt, S. Patrem testari se plenissime quaestionem citato loco dirimere, ut proficitur in. *Retract.* cap. 41. Istic enim quæ scripserat in libro de videndo Deo censet quidem, sed non retractat. In quo libro quantum dilucide asseruerit non posse oculis cerni nisi rem corpore & loco divisibilem, abunde monstravi. De spiritali autem corpore difficillimam sane, gravissimamque quaestionem diligentius in libris de civit. Dei pertractasse, utique ipse fatetur: sed etiam hanc à priori diversam se affirmat

explicavisse, non vero definivisse. Explicavit autem hinc & inde disputans accuratissime. Ex libris itaque *Retractionum* quæ à me dicta sunt non everuntur, sed confirmantur. *De videndo Deo*, inquit, *scripsi librum: ubi de spiritali corpore, quod erit in resurrectione Sanctorum, inquisitionem diligentiorē distuli, utrum, vel quomodo Deus, qui spiritus est, etiam per corpus tale videatur; sed eam postea quaestionem sane difficillimam in novissimo, id est in XXII. libro de civitate Dei satis, quantum arbitror, explicavi.*

CAPUT VI.

Utrum aliqui adhuc in hac mortali vita degentes Deum viderint, in utramque partem discutitur.

SUMMARIUM.

1. 2. 3. Sententia affirmativa probatur.
4. 5. 6. Probatur etiam sententia negativa.
7. 8. 9. Solvuntur argumenta sententiæ affirmativæ.

10. 11. 12. Solvuntur etiam argumenta sententiæ negativæ.

An aliqui
adhuc viato-
res Deum
viderint.

LIBRATIS Patrum ac Theologorum momenti, num Moyses, Paulus, & quidam alii eximie sanctitatis viri adhuc viatores Deum viderint, videtur mihi res ambigua, & in partem utramque disputabilis. Non enim de rei agitur possibilitate, quam in dubium vertere nefas est; sed de facto, cujus neque aperta sunt Scripturarum testimonia, neque constans Patrum traditio, neque una Doctorum nostrorum sententia. Quamobrem adolescentibus nostris, ut de ingenii sui acumine aliquod periculum faciant, liberam do arenam, & quomodo contra adversarios instruere se debeant, eorumque tela recundere, demonstrabo.

Quisquis igitur sustinere velit affirmantem sententiam, poterit illam sequentibus argumentationibus comprobare. Primo Num. XII. 6. 7. 8. de Moyse legitur: *Si quis fuerit inter vos Propheta Domini, in visione apparebo ei, vel per somnium loquar ad illum. At non talis servus meus Moyses, qui in omni Domo mea fidelissimus est: ore enim ad os loquor ei: & palam, & non per ænigmata & figuras Dominum videt.* Et Exodi XXXIII. 11. *Loquebatur autem Dominus ad Moysen facie ad faciem.* Et v. 18. *Ostende mihi gloriam tuam.* Qui respondit: *Ego ostendam omne bonum tibi.* De Paulo 2. ad Corinth. XII. *Raptus est in Paradisum, & audivit arcana verba, quæ non licet homini loqui.* Quæ est enim revelatio tam mirabilis,

quæ verbis designari non potest, nisi manifestatio divinitatis, de qua Isaias cap. 64. *Oculus non vidit, Deus, absque te quæ præparasti diligentibus te?* Scripturis itaque videtur consentanea sententia affirmans.

Eandem confirmare possumus Patrum auctoritate. Etenim Augustinus lib. 11. de Gen. ad lit. cap. 27. de Moyse hæc scribit: *Concupiverat enim, ut in Exodo legimus, videre Deum, non utique sicut viderat in monte, nec sicut videbat in Tabernaculo; sed in ea substantia, qua Deus est, nulla assumpta corporali creatura, quæ mortalis carnis sensibus præsentetur, &c.* Eadem repetit de Moyse ac Paulo Ep. 147. alias 112. cap. XIII. n. 31. Et Hilarius lib. 1. de Trinit. cap. 3. & lib. VIII. cap. 18. Rupertus lib. 3. de Victoria Verbi Dei cap. 28. Isidorus Hispalensis cap. 37. de vita & morte SS. narrant Esaiam fuisse à Judæis interfectum, quod scripserit cap. 6. -- *VIDI DOMINUM SEDENTEM SUPER SOLIUM EXCELSUM* -- &c. Ait autem Hilarius: *Deum Propheta vidit, & gloriam ejus usque ad invidiam Prophetiæ dignitatis aspexit.* Basilii quoque de Moyse scribit Hom. 1. in Hexam. *Qui octogesimum ætatis agens annum vidit Deum, ut erat homini videre possibile, immo ut nemini potius licuit alii.* Et Ambros. lib. 2. cap. 2. *Hic itaque, non in visione, neque in somniis, sed ore ad os cum Deo summo locutus, neque in specie, neque per ænigmata,*

2.
Probatur ex
Patribus.

1.
Probatur
viatores
Deum vidisse
ex Scriptura.